

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a șasea)

9 septembrie 2021 *

„Trimitere preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 2008/48/CE – Credit de consum – Articolul 10 alineatul (2) – Mențiuni care trebuie să figureze obligatoriu în contract – Obligația de a menționa tipul de credit, durata contractului de credit, rata dobânzii de întârziere și mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere aplicabile la momentul încheierii contractului de credit – Modificarea ratei dobânzii de întârziere în funcție de modificarea ratei dobânzii de bază stabilită de banca centrală a unui stat membru – Compensație datorată în cazul rambursării anticipate a creditului – Obligația de a preciza metoda de calcul al modificării ratei dobânzii de întârziere și al compensației – Lipsa obligației de a menționa posibilitățile de reziliere a contractului de credit prevăzute de reglementarea națională, dar neprevăzute de Directiva 2008/48 – Articolul 14 alineatul (1) – Drept de retragere exercitat de consumator întemeiat pe nementionarea obligatorie în temeiul articolului 10 alineatul (2) – Exercițarea în afara termenului – Interdicție, pentru creditor, de a opune o excepție întemeiată pe decădere sau pe abuzul de drept”

În cauzele conexe C-33/20, C-155/20 și C-187/20,

având ca obiect cereri de decizie preliminară formulate în temeiul articolului 267 TFUE de Landgericht Ravensburg (Tribunalul Regional din Ravensburg, Germania), prin deciziile din 7 ianuarie 2020, din 5 martie 2020 și din 31 martie 2020, primite de Curte la 23 ianuarie 2020, la 31 martie 2020 și, respectiv, la 28 aprilie 2020, în procedurile

UK

împotriva

Volkswagen Bank GmbH (C-33/20),

și

RT,

SV,

BC

împotriva

Volkswagen Bank GmbH,

* Limba de procedură: germana.

Skoda Bank, sucursala Volkswagen Bank GmbH (C-155/20),

și

JL,

DT

împotriva

BMW Bank GmbH,

Volkswagen Bank GmbH (C-187/20),

CURTEA (Camera a șasea),

compusă din domnul L. Bay Larsen, președinte de cameră, și domnii M. Safjan (raportor) și N. Jääskinen, judecători,

avocat general: domnul G. Hogan,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru UK, de C. Kress, Rechtsanwalt;
- pentru RT, de T. Röske, Rechtsanwalt;
- pentru JL, de M. Basun, Rechtsanwalt;
- pentru Volkswagen Bank GmbH, de I. Heigl și T. Winter, Rechtsanwältin;
- pentru BMW Bank, de R. Hall, Rechtsanwalt;
- pentru guvernul german, de J. Möller, M. Hellmann, U. Bartl și E. Lanckenau, în calitate de agenți;
- pentru guvernul ceh, de M. Smolek, J. Vlácil și S. Šindelková, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de G. Goddin și B.-R. Killmann, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 15 iulie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererile de decizie preliminară privesc interpretarea articolului 10 alineatul (2) și a articolului 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului (JO 2008, L 133, p. 66).
- 2 Aceste cereri au fost formulate în cadrul unor litigii între UK, pe de o parte, și Volkswagen Bank GmbH, pe de altă parte, în cauza C-33/20, între RT, SV și BC, pe de o parte, și Volkswagen Bank, precum și Skoda Bank, sucursala Volkswagen Bank (denumită în continuare „Skoda Bank”), pe de altă parte, în cauza C-155/20, precum și între JL și DT, pe de o parte, și BMW Bank GmbH, precum și Volkswagen Bank, pe de altă parte, în cauza C-187/20, în legătură cu validitatea retragerii de către UK, RT, SV, BC, JL și DT din contractele de credit încheiate cu aceste bănci.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (30) și (31) ale Directivei 2008/48 au următorul cuprins:
 - „(30) Prezenta directivă nu reglementează aspectele de legislație contractuală privind valabilitatea contractelor de credit. Prin urmare, în acest domeniu, statele membre pot menține sau introduce dispoziții naționale în conformitate cu legislația comunitară. [...]
 - (31) Pentru a-i permite consumatorului să își cunoască drepturile și obligațiile care îi revin în temeiul contractului de credit, acesta din urmă ar trebui să cuprindă toate informațiile necesare într-un mod clar și concis.”
- 4 Articolul 3 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede:
 - „În sensul prezentei directive se aplică următoarele definiții:
 - [...]
 - (i) «dobânda anuală efectivă» înseamnă costul total al creditului pentru consumator exprimat ca procent anual din valoarea totală a creditului, inclusiv costurile menționate la articolul 19 alineatul (2), dacă este cazul;
 - (j) «rata dobânzii aferente creditului» înseamnă rata dobânzii exprimată ca procent fix sau variabil aplicat anual sumei trase din credit;
 - (k) «rată fixă a dobânzii aferente creditului» înseamnă că în contractul de credit creditorul și consumatorul convin asupra unei rate a dobânzii aferente creditului pentru întreaga durată a contractului de credit sau asupra mai multor rate ale dobânzii aferente creditului pentru termene parțiale aplicând exclusiv un procentaj fix stabilit. În cazul în care nu sunt fixate toate ratele dobânzii aferente creditului în contractul de credit, se consideră că rata dobânzii aferente creditului este fixă numai pentru termenele parțiale pentru care ratele dobânzii aferente creditului sunt stabilite exclusiv printr-un procentaj fix specific convenit în momentul încheierii contractului de credit;

[...]

- (n) «contract de credit legat» înseamnă un contract de credit în care:
- (i) creditul în cauză servește exclusiv finanțării unui contract care are ca obiect furnizarea anumitor bunuri sau prestarea unui anumit serviciu și
 - (ii) aceste două contracte formează, din punct de vedere obiectiv, o unitate comercială; se consideră că există o unitate comercială în cazul în care furnizorul sau prestatorul de servicii finanțează el însuși creditul pentru consumator sau, dacă acesta este finanțat de un terț, în cazul în care creditorul folosește serviciile furnizorului sau ale prestatorului în legătură cu încheierea contractului de credit sau cu pregătirea acestuia sau în cazul în care bunurile respective sau prestarea unui anumit serviciu sunt specificate în mod expres în contractul de credit.”

- 5 Articolul 10 din directiva menționată, intitulat „Informații care trebuie menționate în contractele de credit”, prevede:

„(1) Contractele de credit trebuie redactate pe hârtie sau pe un alt suport durabil.

Toate părțile contractante primesc câte un exemplar al contractului de credit. Prezentul articol nu aduce atingere niciunei norme naționale privind valabilitatea încheierii de contracte de credit care respectă legislația comunitară.

(2) Contractul de credit specifică în mod clar și concis:

(a) tipul de credit;

[...]

(c) durata contractului de credit;

(d) valoarea totală a creditului și condițiile care reglementează tragerea creditului;

(e) în cazul unui credit acordat sub forma unei amânări la plată pentru un anumit bun sau serviciu sau în cazul contractelor de credit legate, bunul sau serviciul respectiv și prețul actual al acestuia;

[...]

(l) rata dobânzii, în cazul plăților restante, aplicabilă la data încheierii contractului de credit și măsurile pentru ajustarea acesteia și, dacă este cazul, orice penalități datorate în caz de neplată;

[...]

(r) dreptul de rambursare anticipată, procedura de rambursare anticipată, precum și, dacă este cazul, informații privind dreptul creditorului la compensație și modul în care va fi determinată această compensație;

(s) procedura care trebuie urmată în exercitarea dreptului de a cere rezilierea contractului de credit;

(t) dacă există sau nu posibilitatea recurgerii la o procedură extrajudiciară de contestare și la o cale de atac pentru consumator și, în caz afirmativ, modalitățile de acces la acestea;

(u) după caz, alte condiții și clauze contractuale;

[...]

6 Articolul 13 din aceeași directivă, intitulat „Contractele de credit pe durată nedeterminată”, prevede condițiile în care consumatorul și creditorul pot rezilia contractul de credit pe durată nedeterminată.

7 Articolul 14 din Directiva 2008/48, intitulat „Dreptul de retragere”, prevede la alineatul (1):

„Consumatorul are la dispoziție un termen de paisprezece zile calendaristice în care se poate retrage din contractul de credit fără a invoca motive.

Acest termen de retragere începe să curgă:

(a) fie în ziua încheierii contractului de credit, fie

(b) în ziua în care consumatorului îi sunt aduse la cunoștință clauzele și condițiile contractuale și informațiile, conform articolului 10, în cazul în care ziua respectivă este ulterioară celei la care se face referire la litera (a) a acestui paragraf.”

8 Articolul 22 din această directivă, intitulat „Armonizarea și natura imperativă a prezentei directive”, prevede la alineatul (1):

„În măsura în care prezenta directivă conține dispoziții armonizate, statele membre nu pot menține sau introduce în legislația lor națională dispoziții diferite față de cele stabilite în prezenta directivă.”

9 Articolul 23 din directiva menționată, intitulat „Sanțiuni”, are următorul conținut:

„Statele membre stabilesc normele de sancționare aplicabile în cazul încălcării dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive și întreprind toate măsurile necesare pentru a asigura că acestea sunt aplicate. Aceste sanțiuni trebuie să fie eficiente, proporționale și cu efect de descurajare.”

Dreptul german

10 Articolul 247 alineatele (3)-(7), intitulat „Cerințe în materie de informare pentru contractele de credit de consum, ajutoarele financiare remunerate și contractele de intermediere de credit”, din Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (Legea de punere în aplicare a Codului civil) din 21 septembrie 1994 (BGBl. 1994 I, p. 2494, rectificare în BGBl. 1997 I, p. 1061), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumită în continuare „EGBGB”), prevede:

„[...]

§ 3. Conținutul informațiilor precontractuale

(1) Informațiile furnizate înainte de încheierea contractului includ:

[...]

11. rata dobânzii de întârziere și măsurile de ajustare a acesteia, precum și, după caz, penalități datorate în caz de neplată,

[...]

§ 6. Conținutul contractului

(1) Contractul de credit de consum conține următoarele informații în mod clar și inteligibil:

1. informațiile menționate la alineatul (3) primul paragraf punctele 1-14 și al patrulea paragraf,

[...]

5. procedura care trebuie urmată pentru rezilierea contractului;

[...]

§ 7. Alte informații din contract

(1) Următoarele informații trebuie să figureze în contractul de credit de consum într-un mod clar și inteligibil, în măsura în care sunt relevante pentru contract:

[...]

3. metoda de calcul al compensației pentru rambursarea anticipată, în măsura în care creditorul intenționează să își valorifice dreptul la această compensație în cazul rambursării anticipate a creditului de către împrumutat,

[...]”

11 Articolul 247, intitulat „Rata dobânzii de bază”, din Bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil), în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumit în continuare „BGB”), prevede:

„(1) Rata dobânzii de bază este de 3,62 %. La 1 ianuarie și la 1 iulie din fiecare an, aceasta se ajustează cu procente cu care valoarea de referință a crescut sau a scăzut de la ultima ajustare. Valoarea de referință corespunde ratei dobânzii stabilite de Banca Centrală Europeană pentru cea mai recentă operațiune principală de refinanțare efectuată înainte de prima zi calendaristică a semestrului relevant.

(2) Deutsche Bundesbank [(Banca Federală a Germaniei)] publică rata dobânzii de bază în *Bundesanzeiger* imediat după datele menționate în a doua teză a primului alineat.”

12 Articolul 288 din BGB, intitulat „Dobânzi de întârziere și alte compensații”, prevede la alineatul (1):

„Orice datorie în sumă de bani produce dobânzi în perioada de întârziere. Rata dobânzii de întârziere este de cinci puncte procentuale pe an peste dobânda de bază.”

- 13 Potrivit articolului 314 din BGB, intitulat „Rezilierea contractelor cu executare succesivă pentru un motiv serios” prevede la alineatul (1):

„Orice contract cu executare succesivă poate fi reziliat pentru un motiv serios de fiecare parte, fără ca aceasta să fie obligată să respecte un termen de preaviz. Există un motiv serios atunci când continuarea raportului contractual până la termenul convenit sau până la expirarea unui termen de preaviz nu poate fi impusă părții care reziliază, având în vedere toate faptele speței și interesele respective ale ambelor părți.”

- 14 Articolul 355 din BGB, intitulat „Dreptul de retragere din contractele încheiate cu consumatorii”, are următorul cuprins:

„(1) În cazul în care legea recunoaște consumatorului un drept de retragere în temeiul prezentei dispoziții, consumatorul și profesionistul încetează să mai fie ținuti de declarațiile lor de voință privind încheierea contractului în cazul în care consumatorul și-a revocat declarația de voință în termenul prevăzut.

(2) Termenul de retragere este de 14 zile. Cu excepția unor dispoziții contrare, acesta începe să curgă la momentul încheierii contractului.”

- 15 Articolul 356b din BGB, intitulat „Dreptul de retragere din/pentru contractele de credit de consum”, prevede la alineatul (2):

„În cazul în care documentul predat împrumutatului în temeiul alineatului (1) nu conține informațiile obligatorii prevăzute la articolul 492 alineatul (2), termenul nu începe să curgă decât după remediarea acestei deficiențe în conformitate cu articolul 492 alineatul (6) [...]”

- 16 Articolul 357 din BGB, intitulat „Consecințele juridice ale retragerii din contractele încheiate în afara spațiilor comerciale și la distanță, cu excepția contractelor de servicii financiare”, prevede la alineatul (1):

„Prestațiile primite trebuie restituite în termen de cel mult 14 zile.”

- 17 Articolului 357a din BGB este intitulat „Consecințele juridice ale retragerii din contractele de servicii financiare”. Alineatul (1) al acestuia are următorul conținut:

„Prestațiile primite trebuie restituite în termen de cel mult 30 de zile.”

- 18 Articolul 358 din BGB, intitulat „Contractul legat de contractul din care consumatorul s-a retras”, are următorul cuprins:

„[...]”

(2) În cazul în care consumatorul și-a retras în mod valabil declarația de voință de a încheia un contract de credit de consum în temeiul articolului 495 alineatul (1), acesta nu mai este ținut nici de declarația sa de voință de a încheia un contract de livrare de bunuri sau de furnizare a unui alt serviciu legat de contractul respectiv de credit de consum.

(3) Un contract de furnizare de bunuri sau de alte servicii se leagă cu un contract de credit în conformitate cu alineatele (1) și (2) dacă creditul este destinat finanțării celui alt contract în tot sau în parte și dacă ambele formează o unitate economică. Existența unei astfel de unități trebuie admisă în special atunci când profesionistul finanțează el însuși contraprestația consumatorului sau, în cazul finanțării de către un terț, atunci când creditorul implică profesionistul în pregătirea sau în încheierea contractului de credit.

(4) Articolul 355 alineatul (3) și, în funcție de tipul de contract legat, articolele 357-357b se aplică *mutatis mutandis* rezilierii contractului legat, indiferent de metoda de marketing [...].

[...] Creditorul își asumă, în raporturile cu consumatorul, drepturile și obligațiile profesionistului care decurg din contractul legat în ceea ce privește consecințele juridice ale retragerii dacă, în momentul în care retragerea produce efecte, suma împrumutată a fost deja plătită profesionistului.”

19 Articolul 491a alineatul (1) din BGB, intitulat „Cerințe privind informațiile precontractuale în legătură cu contractele de credit de consum”, prevede la alineatul (1):

„În cadrul unui contract de credit de consum, creditorul trebuie să informeze împrumutatul cu privire la aspectele care rezultă din articolul 247 [din EGBGB] în forma prevăzută în acesta.”

20 Potrivit articolului 492 din BGB, intitulat „Forma scrisă, conținutul contractului”, prevede:

„(1) Contractele de credit de consum se încheie în scris, cu excepția cazului în care se prevede o formă mai strictă. [...]

(2) Contractul trebuie să conțină informațiile prevăzute la articolul 247 alineatele (6)-(13) [din EGBGB] pentru contractele de credit de consum.

[...]

(5) Informațiile pe care creditorul trebuie să le furnizeze împrumutatului după încheierea contractului trebuie să fie furnizate pe un suport durabil.”

21 Articolul 495 din BGB, intitulat „Dreptul de retragere”, prevede la alineatul (1):

„În cadrul unui contract de credit de consum, împrumutatul dispune de un drept de retragere în conformitate cu articolul 355 din BGB.”

Litigiile principale și întrebările preliminare

Cauza C-33/20

22 La 19 decembrie 2015, UK, un consumator, a încheiat cu Volkswagen Bank un contract de credit cu o valoare de 10 671,63 euro în scopul achiziționării unui vehicul având marca Volkswagen destinat utilizării private (denumit în continuare „contractul în discuție în cauza C-33/20”). Vânzătorul acestui vehicul era Hahn Automobile GmbH & Co. KG (denumită în continuare „vânzătorul A”). Întrucât prețul de vânzare se ridica la 15 200 de euro, UK a plătit vânzătorului A un avans de 5 000 de euro și a finanțat suma de 10 200 de euro, precum și o primă unică pentru o asigurare a datoriei restante în valoare de 471,63 euro, și anume o sumă de 10 671,63 euro în total.

23 Contractul în discuție în cauza C-33/20 conținea următoarea mențiune:

„În urma rezilierii contractului, vă vom percepe rata legală a dobânzii de întârziere. Rata anuală a dobânzii de întârziere este cu cinci puncte procentuale peste rata dobânzii de bază respective.”

24 În plus, un document intitulat „Informațiile standard la nivel european privind creditul de consum” a fost predat către UK. Acest document preciza:

„Rata anuală a dobânzii de întârziere este cu cinci puncte procentuale peste rata dobânzii de întârziere de bază respective. Rata dobânzii de întârziere de bază este stabilită de Banca Federală a Germaniei la 1 ianuarie și, respectiv, la 1 iulie din fiecare an.”

25 Instanța de trimitere precizează că contractul în discuție în cauza C-33/20 nu indica, numeric, rata dobânzii de întârziere aplicabilă sau, cel puțin, rata dobânzii de referință aplicabilă, și anume rata dobânzii de bază prevăzută la articolul 247 din BGB. În plus, instanța menționată constată că acest contract nu indica nici mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere, documentul predat către UK, la care se face trimitere la punctul precedent, nefăcând parte din contractul în discuție în cauza C-33/20 ca urmare a nerespectării cerinței privind forma scrisă, prevăzută la articolul 492 alineatul (1) din BGB.

26 Contractul în discuție în cauza C-33/20 prevedea:

„Pentru prejudiciile legate direct de rambursarea anticipată, banca poate pretinde o compensație corespunzătoare pentru rambursarea anticipată. Banca va calcula prejudiciul în conformitate cu cadrul actuarial impus de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție, Germania), care ia în considerare în special:

- un nivel al ratei dobânzii modificat între timp;
- fluxurile de trezorerie convenite inițial pentru credit;
- beneficiul nerealizat al băncii;
- sarcina administrativă (cheltuieli de administrare) în legătură cu rambursarea anticipată, precum și
- costurile de risc și costurile administrative economisite ca urmare a rambursării anticipate.”

27 În ceea ce privește condițiile de reziliere a contractului în discuție în cauza C-33/20 de către creditor pentru un motiv serios, acest contract nu prevedea forma în care trebuia efectuată această reziliere, nefiind precizat nici termenul acordat creditorului pentru rezilierea contractului menționat. Astfel cum reiese din decizia de trimitere, același contract nu conținea o mențiune privind dreptul împrumutatului de a-l rezilia conform articolului 314 din BGB.

28 Volkswagen Bank a recurs la serviciile vânzătorului A pentru pregătirea și încheierea contractului în discuție în cauza C-33/20. În special, acest vânzător a acționat în calitate de broker de credit pentru Volkswagen Bank și a utilizat contractele-tip furnizate de aceasta. Contractul menționat prevedea că, începând din 15 februarie 2016, UK trebuia să ramburseze cuantumul creditului de

11 545,26 euro (corespunzător capitalului net împrumutat ridicându-se la 10 671,63 euro, majorat cu dobânzi de 873,63 euro) în 48 de rate lunare având același quantum de 150,08 euro și o ultimă plată în valoare de 4 341,42 euro care trebuia efectuată la 16 ianuarie 2020.

- 29 UK a plătit cu regularitate ratele lunare convenite. Totuși, prin scrisoarea din 22 ianuarie 2019, acesta s-a retras din contractul respectiv. Volkswagen Bank a respins această retragere.
- 30 UK apreciază că, în urmare a retragerii sale din 22 ianuarie 2019, contractul în discuție în cauza C-33/20 s-a transformat într-un raport obligațional de restituire. Prin intermediul acțiunii introduse la instanța de trimitere, acesta solicită să se constate că nu mai este ținut de obligația sa de a plăti ratele lunare către Volkswagen Bank începând din 22 ianuarie 2019. De asemenea, el solicită Volkswagen Bank rambursarea ratelor lunare deja plătite, precum și a avansului plătit vânzătorului A, totul în schimbul restituirii vehiculului cumpărat.
- 31 Volkswagen Bank consideră că notificarea retragerii efectuată de UK este tardivă și că, prin urmare, retragerea nu este valabilă.
- 32 În aceste condiții, Landgericht Ravensburg (Tribunalul Regional din Ravensburg, Germania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 [...] trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit:
- a) trebuie menționată, ca valoare absolută, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la încheierea contractului de credit sau, cel puțin, rata dobânzii de referință aplicabilă (în speță, rata dobânzii de bază, în conformitate cu articolul 247 din BGB), din care este stabilită, printr-o majorare, rata dobânzii de întârziere aplicabilă [în speță, de cinci puncte procentuale, în conformitate cu articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?
 - b) trebuie explicat în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere sau, cel puțin, trebuie să se facă trimitere la normele naționale care furnizează informații cu privire la ajustarea ratei dobânzii de întârziere [articolul 247 și articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?
- 2) Articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționată o metodă de calcul concretă, inteligibilă pentru consumator, pentru stabilirea compensației aferente rambursării anticipate a creditului, astfel încât consumatorul să poată calcula, cel puțin cu aproximație, quantumul compensației aferente rezilierii anticipate?
- 3) Articolul 10 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit:
- a) trebuie menționate și drepturile de reziliere ale părților la contractul de credit prevăzute de dreptul național, în special dreptul de reziliere al împrumutatului pentru un motiv serios, în conformitate cu articolul 314 din BGB, în cazul contractelor de credit pe durată determinată?
 - b) în privința tuturor drepturilor de reziliere ale părților la contractul de credit, trebuie menționate termenul și forma prevăzute pentru notificarea de reziliere pentru exercitarea dreptului de reziliere?”

Cauza C-155/20

- 33 La 3 ianuarie 2015 RT a încheiat cu Volkswagen Bank, un contract de credit cu o valoare de 11 257,14 euro. La 23 mai 2015, SV a încheiat un contract de același tip cu aceeași bancă, cu o valoare de 16 400 de euro. La 24 iulie 2014 BC a încheiat un contract de credit cu o valoare de 7 332,34 euro cu Skoda Bank (denumite în continuare „contractele în discuție în cauza C-155/20”). Aceste contracte de credit erau destinate să finanțeze cumpărarea unui autovehicul, destinat utilizării private, având marca Volkswagen referitor la RT, precum și la SV și având marca Skoda referitor la BC. Vânzătorii acestor vehicule erau Autohaus Kilgus GmbH & Co. KG (denumită în continuare „vânzătorul B”), Autohaus Humm GmbH (denumită în continuare „vânzătorul C”) și Held & Ströhle GmbH & Co. KG (denumită în continuare „vânzătorul D”). Prețul de vânzare a vehiculului achiziționat de RT se ridica la 15 750 de euro, al celui achiziționat de SV la 23 900 de euro și al celui achiziționat de BC la 15 940 de euro. Acești consumatori au plătit un avans de 5 000 de euro, de 7 500 de euro și, respectiv, de 8 900 de euro vânzătorilor B, C și D și au finanțat prin intermediul contractelor în discuție în cauza C-155/20 o sumă de 10 750 de euro, de 16 400 de euro și respectiv de 7 040 de euro, precum și, în ceea ce îi privește pe RT și BC, o primă unică pentru o asigurare a datoriei restante în valoare de 507,14 euro și respectiv de 292,34 euro, așadar, 11 257,14 euro și respectiv 7 332,34 euro în total.
- 34 Contractele în discuție în cauza C-155/20 cuprindeau aceeași mențiune precum cea reprodusă la punctul 23 din prezenta hotărâre.
- 35 De asemenea, documentul vizat la punctul 24 din prezenta hotărâre, intitulat „Informațiile standard la nivel european privind creditul de consum”, a fost predat către RT, SV și BC.
- 36 Instanța de trimitere precizează că contractele în discuție în cauza C-155/20 nu indicau, numeric, rata dobânzii de întârziere aplicabilă sau, cel puțin, rata dobânzii de referință aplicabilă, și anume rata dobânzii de bază prevăzută la articolul 247 din BGB. În plus, instanța menționată constată că aceste contracte nu indicau nici măsurile pentru ajustarea ratei dobânzii de întârziere, documentul vizat la punctul precedent nefăcând parte din contractele menționate ca urmare a nerespectării cerinței privind forma scrisă prevăzută la articolul 492 alineatul (1) din BGB.
- 37 Contractele în discuție în cauza C-155/20 prevedeau de asemenea o clauză identică cu cea reprodusă la punctul 26 din prezenta hotărâre.
- 38 În ceea ce privește condițiile de reziliere a contractelor menționate de către creditor pentru un motiv serios, precum contractul în discuție în cauza C-33/20, contractele în discuție în cauza C-155/20, nu prevedeau nici forma în care trebuia să se efectueze rezilierea menționată, nici termenul acordat creditorului pentru rezilierea contractului. Astfel cum reiese din decizia de trimitere, contractele în discuție nu conțineau nicio mențiune cu privire la dreptul împrumutatului de a rezilia contractul conform articolului 314 din BGB.
- 39 Volkswagen Bank și Skoda Bank au recurs la serviciile vânzătorilor B, C și D pentru pregătirea și încheierea contractelor în discuție în cauza C-155/20. În special, acești vânzători au acționat în calitate de broker de credit pentru Volkswagen Bank și Skoda Bank și au utilizat contractele-tip furnizate de acestea. Contractele menționate prevedeau că contractele prevedeau că RT, SV și BC trebuiau să ramburseze, din 15 februarie 2015, din 1 iunie 2015 și respectiv din 3 septembrie 2014 cuantumul creditului cuantumului, suma cumulată fiind de 669,90 euro în privința RT, de 1 241,97 euro în privința SV și de 225,87 euro în privința BC. Rambursările respective trebuiau efectuate în

48, 36 și 24 de rate lunare egale de 248,48 euro, de 146,87 euro și de 150 euro, SV și BC fiind totuși obligate să facă o ultimă plată de 12 354,65 euro la 1 mai 2018 și, respectiv, de 3 958,21 euro la 3 august 2016.

- 40 RT a plătit cu regularitate ratele lunare convenite. Totuși, cu puțin timp înainte de executarea completă a obligațiilor sale de plată prevăzută la 15 decembrie 2018, prin scrisoarea din 22 noiembrie 2018, RT s-a retras din contractul de credit încheiat cu Volkswagen Bank la 3 ianuarie 2015.
- 41 SV a plătit în mod regulat ratele lunare convenite și a rambursat creditul plătind ultima rată lunară datorată la 1 mai 2018. La 4 iunie 2018, aceasta a cedat vânzătorului C vehiculul pentru care contractase finanțarea respectivă pentru suma de 8 031,46 euro. Prin scrisoarea din 5 ianuarie 2019, SV și-a retras declarația de voință privind încheierea contractului de credit încheiat cu Volkswagen Bank la 23 mai 2015.
- 42 BC a plătit cu regularitate ratele lunare convenite și a rambursat integral creditul plătind ultima rată lunară la data convenită de 3 august 2016. Prin scrisoarea din 25 aprilie 2019, aceasta s-a retras din contractul de credit încheiat cu Skoda Bank la 24 iulie 2014.
- 43 RT apreciază că retragerea este validă, întrucât termenul de retragere nu a început să curgă din cauza unor informații eronate în contractul de credit încheiat cu Volkswagen Bank la 3 ianuarie 2015. În consecință, acesta solicită Volkswagen Bank rambursarea ratelor lunare deja plătite, în valoare de 11 997,04 euro, precum și a avansului de 5 000 de euro plătit vânzătorului B, și anume o sumă totală de 16 927,04 euro, din care s-au scăzut dobânzile cumulate până la data retragerii, în cuantum de 668,41 euro. RT solicită astfel rambursarea sumei restante de 16 258,63 euro, în schimbul restituirii vehiculului cumpărat. În plus, RT solicită să se constate că Volkswagen Bank refuză să preia acest vehicul.
- 44 SV consideră că, din cauza retragerii sale, contractul de credit încheiat cu Volkswagen Bank la 23 mai 2015 s-a transformat într-un raport obligațional de restituire. Aceasta solicită astfel Volkswagen Bank rambursarea ratelor lunare ale creditului pe care i l-a plătit, și anume 17 641,97 euro, precum și a avansului de 7 500 de euro plătit vânzătorului C, și anume o sumă totală de 25 141,97 euro, cu deducerea prețului de vânzare obținut pentru vehicul în valoare de 8 031,46 euro, așadar, un cuantum de 17 770,51 euro.
- 45 Potrivit BC, ca urmare a retragerii sale, contractul de credit încheiat cu Skoda Bank la 24 iulie 2014 s-a transformat într-un raport obligațional de restituire. Astfel, ea solicită Skoda Bank rambursarea prestațiilor de amortizare a creditului plătite acesteia, în cuantum de 7 332,34 euro, precum și a avansului de 8 900 de euro plătit vânzătorului D după predarea vehiculului cumpărat. În plus, BC solicită să se constate că Skoda Bank a refuzat să preia acest vehicul.
- 46 În aceste condiții, Landgericht Ravensburg (Tribunalul Regional din Ravensburg) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- 1) Articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva [2008/48] trebuie să fie interpretat în sensul că în contractul de credit:

- a) trebuie menționată, ca valoare absolută, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la încheierea contractului de credit sau, cel puțin, rata dobânzii de referință aplicabilă (în speță, rata dobânzii de bază, în conformitate cu articolul 247 din BGB), din care este stabilită, printr-o majorare, rata dobânzii de întârziere aplicabilă [în speță, de cinci puncte procentuale, în conformitate cu articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?
 - b) trebuie explicat în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere sau, cel puțin, trebuie să se facă trimitere la normele naționale care furnizează informații cu privire la ajustarea ratei dobânzii de întârziere [articolul 247 și articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?
- 2) Articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționată o metodă de calcul concretă, inteligibilă pentru consumator, pentru stabilirea compensației aferente rambursării anticipate a creditului, astfel încât consumatorul să poată calcula, cel puțin cu aproximație, cuantumul compensației aferente rezilierii anticipate?
- 3) Articolul 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că:
- a) trebuie menționate și drepturile de reziliere ale părților la contractul de credit prevăzute de dreptul național, în special dreptul de reziliere al împrumutatului pentru un motiv serios, în conformitate cu articolul 314 din BGB, în cazul contractelor de credit pe durată determinată?
 - b) (în cazul unui răspuns negativ la [prezenta întrebare, litera a)]) nu se opune unei reglementări naționale care face din menționarea unui drept național de reziliere specială o procedură care trebuie urmată în sensul articolului 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48?
 - c) în contractul de credit trebuie menționate, în privința tuturor drepturilor de reziliere ale părților la contractul de credit, termenul și forma prevăzute pentru notificarea rezilierii, în cazul exercitării dreptului de reziliere?
- 4) În cadrul unui contract de credit de consum, este exclusă invocarea de către creditor, în raport cu exercitarea dreptului de retragere al consumatorului în temeiul articolului 14 alineatul (1) prima teză din Directiva 2008/48, a excepției întemeiate pe decădere
- a) în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 nu figurează în mod corespunzător în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și, prin urmare, termenul de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 nu a început?
 - b) (în cazul unui răspuns negativ la [prezenta întrebare, litera a))), în cazul în care decăderea este întemeiată în principal pe durata scursă de la încheierea contractului și/sau pe executarea integrală a contractului de către ambele părți la contract și/sau pe dispoziția creditorului cu privire la valoarea creditului recuperat sau pe restituirea garanțiilor pentru credit și/sau (în cazul unui contract de vânzare-cumpărare legat de contractul de credit) pe utilizarea sau pe cesiunea de către consumator a bunului finanțat, cu toate acestea, în perioada relevantă și la momentul survenirii împrejurărilor relevante, consumatorul nu a avut cunoștință – fără ca acest fapt să îi fie imputabil – de menținerea dreptului său de retragere, iar creditorul nu putea, la rândul său, să considere că consumatorul are cunoștință de acest drept?
- 5) În cadrul unui contract de credit de consum, este exclusă invocarea de către creditor, în raport cu exercitarea dreptului de retragere al consumatorului în temeiul articolului 14 alineatul (1) prima teză din Directiva 2008/48, a excepției întemeiate pe abuzul de drept

- a) în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 nu figurează în mod corespunzător în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și, prin urmare, termenul de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 nu a început să curgă?
- b) [în cazul unui răspuns negativ], în cazul în care exercitarea abuzivă a dreptului este întemeiată în principal pe durata scursă de la încheierea contractului și/sau pe executarea integrală a contractului de către ambele părți la contract și/sau pe dispoziția creditorului cu privire la valoarea creditului recuperat sau pe restituirea garanțiilor pentru credit și/sau (în cazul unui contract de vânzare-cumpărare legat de contractul de credit) pe utilizarea sau pe cesiunea de către consumator a bunului finanțat, cu toate acestea, în perioada relevantă și la momentul survenirii împrejurărilor relevante, consumatorul nu a avut cunoștință – fără ca acest fapt să îi fie imputabil – de menținerea dreptului său de retragere, iar creditorul nu putea, la rândul său, să considere că consumatorul are cunoștință de acest drept?”

Cauza C-187/20

- 47 La 4 mai 2017 JL a încheiat cu BMW Bank un contract de credit cu o valoare de 24 401,84 euro și, respectiv, la 23 martie 2019, DT a încheiat un contract de același tip cu Audi Bank, sucursală a Volkswagen Bank (denumită în continuare „Audi Bank”) cu o valoare de 37 710 euro (denumite în continuare „contractele în discuție în cauza C-187/20”). Aceste contracte de credit erau destinate să finanțeze cumpărarea unui vehicul destinat utilizării private, având marca BMW, referitor la JL și având marca Audi referitor la DT. Vânzătorii acestor vehicule erau Auer Gruppe GmbH (denumită în continuare „vânzătorul E”) și Autohaus Locher (denumită în continuare „vânzătorul F”). Întrucât prețul de vânzare era de 23 500 de euro și, respectiv, de 37 710 euro, JL a plătit vânzătorului E un avans de 1 000 de euro și a finanțat cuantumul restant de 22 500 de euro, precum și pe cel corespunzător primei de asigurare în valoare de 1 901,84 euro, în timp ce DT, al cărui preș de cumpărare al vehiculului se ridica la 37 710 euro, a finanțat totalitatea acestui cuantum prin creditul obținut.
- 48 BMW Bank și Audi Bank au recurs la serviciile vânzătorilor E și respectiv F, pentru pregătirea și încheierea contractelor în discuție în cauza C-187/20. Ambele aceste contracte prevedeau că, începând cu 5 mai 2017 și, respectiv, cu 1 mai 2016, JL și DT trebuiau să ramburseze valoarea creditului majorată cu dobânzi al căror cuantum cumulată era 1 413,14 euro în cazul JL și, respectiv, de 1 737,40 euro în cel al DT. Respectiv rambursări trebuiau efectuate în 47 și respectiv în 48 de rate lunare egale de 309,25 euro și de 395,65 euro și JL și DT fiind însă obligați să efectueze o ultimă plată de 11 280 de euro la 5 aprilie 2021 și, respectiv, de 20 456,20 euro la 1 aprilie 2020.
- 49 Prin scrisorile din 13 iunie 2019 și din 12 ianuarie 2019, JL și DT s-au retras din contractele în discuție în cauza C-187/20.
- 50 JL și DT consideră că retragerea este valabilă, întrucât termenul de retragere nu a început să curgă ca urmare a unor informații eronate care figurează în contractele menționate. În consecință, JL solicită, în fața instanței de trimitere, să se constate că dobânzile și plata amortizării capitalului nu sunt datorate începând cu 13 iunie 2019. DT solicită Audi Bank rambursarea, după restituirea vehiculului cumpărat, a celor 43 de rate lunare plătite, și anume un total de 17 012,95 euro. În plus, DT solicită să se constate că nu datorează nici dobânzi, nici amortizarea capitalului și că Audi Bank a refuzat să preia vehiculul respectiv.

- 51 Astfel cum reiese din decizia de trimitere, contractele în discuție în cauza C-187/20 nu conțineau o definiție a tipului de credit acordat. Totuși, documentul intitulat „Informațiile standard la nivel european privind creditul de consum” atașat la contractul încheiat de JL și devenit parte integrantă a acestuia, conțineau următoarea mențiune: „Credit eşalonat în rate lunare fixe și cu o rată a dobânzii fixă”. DT a primit un document similar, având același titlu și conținând printre altele mențiunile următoare: „Credit eşalonat cu drept de retragere atestat”, precum și „Rate lunare fixe și rată finală mai ridicată”.
- 52 Instanța de trimitere constată că contractele în discuție în cauza C-187/20 nu conțin informații potrivit cărora, odată vărsate fondurile, obligația de a plăti prețul de vânzare dispăre în limita acestei sume față de vânzător, iar cumpărătorul poate solicita vânzătorului, după plata integrală a prețului de vânzare, predarea vehiculului cumpărat.
- 53 În ceea ce privește informația referitoare la rata dobânzii de întârziere, contractul încheiat de JL cu BMW Bank la 4 mai 2017 preciza:
- „În cazul în care împrumutatul/coîmprumutatul efectuează plățile cu întârziere, se calculează o dobândă de întârziere anuală în quantum cu cinci puncte procentuale mai mare decât rata dobânzii de bază. Rata dobânzii de bază se calculează la 1 ianuarie și la 1 iulie din fiecare an și este publicată de Banca Federală a Germaniei în *Bundesanzeiger*.”
- 54 În ceea ce privește contractul încheiat de DT cu Audi Bank la 23 martie 2016, acesta conținea următoarea mențiune:
- „După rezilierea contractului, vă vom percepe dobânda de întârziere legală. Rata anuală a dobânzii de întârziere este cu cinci puncte procentuale mai mare decât rata dobânzii de bază respective.”
- 55 În plus, documentul primit de DT, vizat la punctul 51 din prezenta hotărâre prevedea:
- „Rata anuală a dobânzii de întârziere a plăților este cu cinci puncte procentuale peste rata dobânzii de întârziere de bază respective. Rata dobânzii de întârziere de bază este stabilită de Banca Federală a Germaniei la 1 ianuarie și, respectiv, la 1 iulie din fiecare an.”
- 56 Acest document nu ar fi devenit însă parte integrantă a contractului încheiat de DT cu Audi Bank la 23 martie 2016 ca urmare a nerespectării cerinței privind forma scrisă, prevăzută la articolul 492 alineatul (1) din BGB.
- 57 Instanța de trimitere constată că mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere nu este explicat în întregime în contractele în discuție în cauza C-187/20. Astfel, deși condițiile contractului încheiat de JL cu BMW Bank la 4 mai 2017 făceau referire la stabilirea de către Banca Federală a Germaniei, de două ori pe an, a ratei dobânzii de bază, acest contract nu ar preciza că rata menționată corespunde ratei dobânzii pentru cea mai recentă operațiune de finanțare principală efectuată de Banca Centrală Europeană, respectivul contract nefăcând trimitere nici la articolul 247 alineatul (1) din BGB relevant în această privință.
- 58 De asemenea, nici contractul în discuție încheiat de DT cu Audi Bank la 23 martie 2016, documentul intitulat „Informațiile standard la nivel european” nu ar indica pe ce bază se stabilește rata dobânzii de bază prevăzută de acest contract.

- 59 Contractele în discuție în cauza C-187/20 prevedeau de asemenea o clauză identică cu cea reprodusă la punctul 26 din prezenta hotărâre.
- 60 În ceea ce privește dreptul împrumutatului de a rezilia contractul pentru un motiv serios, contractul încheiat de JL cu BMW Bank la 4 mai 2017 nu conținea o trimitere la articolul 314 din BGB și nu indica faptul că rezilierea în temeiul acestei dispoziții trebuia să aibă loc într-un termen rezonabil. Contractul încheiat de DT cu Audi Bank la 23 martie 2016 nu prevedea nicio mențiune cu privire la dreptul de reziliere de către împrumutat pentru un motiv serios în conformitate cu articolul 314 din BGB. Acesta prevedea, desigur, dreptul de reziliere de către creditor pentru un motiv serios, fără a preciza totuși forma acestei rezilieri și nici termenul pentru a o efectua. În special, respectivul contract nu conținea nicio mențiune potrivit căreia o astfel de reziliere trebuie să fie efectuată pe un suport durabil, în conformitate cu articolul 492 alineatul (5) din BGB.
- 61 În ceea ce privește informațiile referitoare la o eventuală procedură extrajudiciară de contestare, contractul în discuție încheiat de JL cu BMW Bank la 4 mai 2017 nu enumera condițiile de acces la această procedură precum cerința descrierii litigiului, prezentarea unei cereri concrete și trimiterea unei copii a documentelor necesare. În această privință, contractul menționat se limita să indice că se făcea trimitere la „Regulamentul de procedură privind soluționarea contestațiilor clienților din sectorul bancar german”, disponibil la cerere sau care putea fi consultat pe site-ul internet al Bundesverband der Deutschen Banken eV (Asociația Federală a Băncilor Germane) www.bdb.de. Contractul încheiat de DT cu Audi Bank la 23 martie 2016 conținea aceleași indicații, însă preciza, în plus, că „[r]eclamația trebuie adresată în scris (de exemplu prin scrisoare, fax, e-mail) Serviciului privind soluționarea contestațiilor clienților din cadrul Bundesverband deutscher Banken eV 040307, 10062 Berlin, fax 030 16633169, e-mail: ombudsmann@bdb.de.”
- 62 În aceste condiții, Landgericht Ravensburg (Tribunalul Regional din Ravensburg) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 10 alineatul (2) litera (a) din Directiva [2008/48] trebuie interpretat în sensul că tipul de credit trebuie să specifice, dacă este cazul, că este vorba despre un contract de credit legat și/sau că este vorba despre un contract de credit încheiat pe durată determinată?
 - 2) Articolul 10 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că, în condițiile tragerii creditului în cazul contractelor de credit legate, destinate finanțării cumpărării unui bun, trebuie să se specifice, în cazul plății sumei creditului către vânzător, că împrumutatul este exonerat de obligația sa de plată a prețului de vânzare până la concurența sumei plătite și că vânzătorul trebuie să îi predea bunul cumpărat în cazul în care prețul a fost plătit integral?
 - 3) Articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că:
 - a) trebuie menționată, ca valoare absolută, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la data încheierii contractului de credit sau, cel puțin, rata dobânzii de referință aplicabilă (în speță, rata dobânzii de bază în conformitate cu articolul 247 din BGB), din care este stabilită, printr-o majorare, rata dobânzii de întârziere aplicabilă [în speță, de cinci puncte procentuale, în conformitate cu articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?
 - b) trebuie explicat în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere sau, cel puțin, trebuie să se facă trimitere la normele naționale care furnizează informații cu privire la ajustarea ratei dobânzii de întârziere [articolul 247 și articolul 288 alineatul (1) a doua teză din BGB]?

- 4) a) Articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționată o metodă de calcul concretă, inteligibilă pentru consumator, pentru stabilirea compensației aferente rambursării anticipate a creditului, astfel încât consumatorul să poată calcula, cel puțin cu aproximație, cuantumul compensației aferente rezilierii anticipate?

b) (în cazul unui răspuns afirmativ la [prezenta întrebare, litera a))):

Articolul 10 alineatul (2) litera (r) și articolul 14 alineatul (1) a doua teză din Directiva 2008/48 se opun unei reglementări naționale potrivit căreia, în cazul unor informații incomplete în sensul articolului 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48, termenul de retragere începe totuși să curgă de la încheierea contractului, iar numai creditorul are dreptul la o compensație pentru rambursarea anticipată a creditului?

- 5) Articolul 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că:

a) în contractul de credit trebuie menționate și drepturile de reziliere ale părților la contractul de credit, prevăzute de dreptul național, în special dreptul de reziliere al împrumutatului pentru un motiv serios prevăzut la articolul 314 din BGB în privința contractelor de credit pe durată determinată, și că articolul care reglementează acest drept de reziliere trebuie să fie menționat în mod expres?

b) (în cazul unui răspuns negativ la [prezenta întrebare, litera a))):

acesta nu se opune unei reglementări naționale care face din menționarea unui drept național special de reziliere o procedură care trebuie urmată în sensul articolului 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48?

c) în contractul de credit, trebuie menționate, în privința tuturor drepturilor de reziliere ale părților la contractul de credit, termenul și forma notificării rezilierii prevăzute pentru exercitarea dreptului de reziliere?

- 6) Articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie să fie comunicate condițiile procedurale esențiale pentru formularea unei contestații și/sau a unei căi de atac în cadrul unei proceduri extrajudiciare de contestare și/sau de introducere a unei căi de atac? Este insuficient să se facă trimitere, în această privință, la un regulament de procedură accesibil pe internet referitor la procedura extrajudiciară de contestare și/sau de formulare a căii de atac?

- 7) În ceea ce privește un contract de credit pentru consumatori, este exclusă invocarea de către creditor, în raport cu exercitarea dreptului de retragere al consumatorului în temeiul articolului 14 alineatul (1) prima teză din Directiva 2008/48, a excepției întemeiate pe decădere

a) în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 nu figurează în mod corespunzător în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și, prin urmare, termenul de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 nu a început să curgă?

b) (în cazul unui răspuns negativ la [prezenta întrebare, litera a))):

în cazul în care decăderea este întemeiată în principal pe durata scursă de la încheierea contractului și/sau pe executarea integrală a contractului de către ambele părți la contract și/sau pe dispoziția creditorului cu privire la valoarea creditului recuperat sau pe restituirea garanțiilor pentru credit și/sau (în cazul unui contract de vânzare-cumpărare legat de contractul de credit) pe utilizarea sau pe cesiunea de către consumator a bunului finanțat, cu toate acestea, în perioada relevantă și la momentul survenirii împrejurărilor relevante,

consumatorul nu a avut cunoștință – fără ca acest fapt să îi fie imputabil – de menținerea dreptului său de retragere, iar creditorul nu putea, la rândul său, să considere că consumatorul are cunoștință de acest drept?

- 8) În ceea ce privește un contract de credit pentru consumatori, este exclusă invocarea de către creditor, în raport cu exercitarea dreptului de retragere al consumatorului în temeiul articolului 14 alineatul (1) prima teză din Directiva 2008/48, a excepției întemeiate pe abuzul de drept,
- a) în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 nu figurează în mod corespunzător în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și, prin urmare, termenul de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 nu a început să curgă?
- b) (în cazul unui răspuns negativ la [prezenta întrebare, litera a))):

în cazul în care exercitarea abuzivă a dreptului este întemeiată în principal pe durata scursă de la încheierea contractului și/sau pe executarea integrală a contractului de către ambele părți la contract și/sau pe dispoziția creditorului cu privire la valoarea creditului recuperat sau pe restituirea garanțiilor pentru credit și/sau (în cazul unui contract de vânzare-cumpărare legat de contractul de credit) pe utilizarea sau pe cesiunea de către consumator a bunului finanțat, cu toate acestea, în perioada relevantă și la momentul survenirii împrejurărilor relevante, consumatorul nu a avut cunoștință – fără ca acest fapt să îi fie imputabil – de menținerea dreptului său de retragere, iar creditorul nu putea, la rândul său, să considere că consumatorul are cunoștință de acest drept?”

- 63 Prin Decizia președintelui Curții din 18 decembrie 2020, cauzele C-33/20, C-155/20 și C-187/20 au fost conexe pentru buna desfășurare a procedurii scrise și orale, precum și în vederea pronunțării hotărârii.

Cu privire la întrebările preliminare

Observații introductive

- 64 În măsura în care anumite întrebări din cauzele C-33/20, C-155/20 și C-187/20 sunt similare sau identice, acestea trebuie analizate împreună.

Cu privire la prima întrebare în cauza C-187/20

- 65 Prin intermediul primei întrebări în cauza C-187/20, instanța de trimitere urmărește să stabilească în esență dacă articolul 10 alineatul (2) literele (a), (c) și (e) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că, dacă aceasta este situația, contractul de credit trebuie să indice în mod clar și concis că este vorba despre un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă și că acest contract este încheiat pe durată determinată.
- 66 În această privință, trebuie amintit că articolul 3 litera (n) din Directiva 2008/48 definește noțiunea de „contract de credit legat” după cum urmează: „creditul în discuție servește exclusiv finanțării unui contract care are ca obiect furnizarea anumitor bunuri sau prestarea unui anumit serviciu [...] și aceste două contracte formează, din punct de vedere obiectiv, o unitate comercială; se consideră că există o unitate comercială în cazul în care [...] creditorul folosește

serviciile furnizorului sau ale prestatorului în legătură cu încheierea contractului de credit sau cu pregătirea acestuia sau în cazul în care bunurile respective sau prestarea unui anumit serviciu sunt specificate în mod expres în contractul de credit”.

- 67 În cauza C-187/20, din decizia de trimitere reiese că creditorii au recurs la serviciile vânzătorilor E și F pentru pregătirea și încheierea contractelor în discuție din această speță și că creditul acordat în conformitate cu aceste contracte era destinat exclusiv finanțării furnizării de vehicule pentru utilizare privată. Prin urmare, astfel de contracte trebuie considerate „contracte de credit legate” în sensul articolului 3 litera (n) din Directiva 2008/48.
- 68 În plus, astfel cum reiese din decizia de trimitere, contractele în discuție în cauza C-187/20 au fost încheiate pe durată determinată.
- 69 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 10 alineatul (2) literele (a), (c) și (e) din Directiva 2008/48, contractul de credit trebuie să specifice în mod clar și concis tipul de credit, durata contractului de credit și, în cazul unui credit acordat sub forma unei amânări la plată pentru un anumit bun sau serviciu sau în cazul contractelor de credit legate, bunul sau serviciul respectiv și prețul actual al acestuia.
- 70 Astfel cum reiese din articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, interpretat în lumina considerentului (31) al acesteia, cerința de a menționa într-un contract de credit redactat pe hârtie sau pe un alt suport durabil, în mod clar și concis, elementele prevăzute la această dispoziție este necesară pentru a-i permite consumatorului să își cunoască drepturile și obligațiile (Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 35 și jurisprudența citată).
- 71 Cunoașterea și o bună înțelegere de către consumator a elementelor pe care trebuie să le conțină în mod obligatoriu contractul de credit, conform articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, sunt necesare pentru buna executare a acestui contract (Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 45).
- 72 Această cerință contribuie la realizarea obiectivului urmărit de Directiva 2008/48, care constă în a prevedea, în materia creditului pentru consumatori, o armonizare completă și imperativă într-un anumit număr de domenii fundamentale, care este considerată ca fiind necesară pentru a se asigura tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană un nivel ridicat și echivalent de protecție a intereselor lor și pentru a facilita apariția unei piețe interne performante a creditului de consum (Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 36 și jurisprudența citată).
- 73 Or, informația potrivit căreia, pe de o parte, contractul în discuție constituie un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din Directiva 2008/48 și, pe de altă parte, acest contract este încheiat pe durată determinată are o importanță fundamentală pentru consumator, care îi permite să își cunoască în mod real propriile drepturi și obligații.
- 74 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) literele (a), (c) și (e) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că, dacă aceasta este situația, contractul de credit trebuie să indice în mod clar și concis că este vorba despre un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă și că acest contract este încheiat pe durată determinată.

Cu privire la a doua întrebare în cauza C-187/20

- 75 Prin intermediul celei de a doua întrebări adresate în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că impune ca un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă, care servește exclusiv finanțării unui contract care are ca obiect furnizarea unui bun și care prevede că suma creditului este plătită vânzătorului acestui bun, să specifice că consumatorul este exonerat de obligația sa de plată a prețului de vânzare până la concurența sumei plătite și că vânzătorul trebuie să îi predea bunul cumpărat în cazul în care prețul a fost plătit integral.
- 76 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48, contractul de credit specifică în mod clar și concis valoarea totală a creditului și condițiile care reglementează tragerea creditului și, în cazul unui credit acordat sub forma unei amânări la plată pentru un anumit bun sau serviciu sau în cazul contractelor de credit legate, bunul sau serviciul respectiv și prețul actual al acestuia.
- 77 În ceea ce privește condițiile procedurale referitoare la „contractele de credit legate” în sensul articolului 3 litera (n) din Directiva 2008/48, articolul 10 alineatul (2) din această directivă impune numai ca contractul de credit să specifice produsul sau serviciul în cauză și prețul său actual.
- 78 Deși articolul 10 alineatul (2) litera (d) din Directiva 2008/48 prevede că valoarea totală a creditului și condițiile care reglementează tragerea creditului trebuie specificate în mod imperativ în contractul de credit, nicio dispoziție a acesteia nu impune, în schimb, ca acest contract să specifice consecințele acestei trageri a creditului în ceea ce privește raportul contractual dintre consumator și vânzătorul bunului sau serviciului finanțat prin credit.
- 79 Acestea fiind precizate, articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 nu se opune ca, de comun acord, părțile la contractul de credit să precizeze aceste consecințe în contract.
- 80 În aceste condiții, este necesar să se răspundă la a doua întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă, care servește exclusiv finanțării unui contract care are ca obiect furnizarea unui bun și care prevede că suma creditului este plătită vânzătorului acestui bun, să specifice că consumatorul este exonerat de obligația sa de plată a prețului de vânzare până la concurența sumei plătite și că vânzătorul trebuie să îi predea bunul cumpărat în cazul în care prețul a fost plătit integral.

Cu privire la prima întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și a treia întrebare în cauza C-187/20

- 81 Prin intermediul primei întrebări în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și al celei de a treia întrebări în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că contractul de credit trebuie să specifice, ca procent concret, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la data încheierii contractului de credit și trebuie să descrie în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere.

- 82 Trebuie amintit că, în conformitate cu articolul 10 alineatul (1) primul paragraf din această directivă, contractul de credit trebuie redactat pe hârtie sau pe un alt suport durabil. Articolul 10 alineatul (2) litera (l) din directiva menționată prevede că contractul de credit specifică în mod clar și concis rata dobânzii, în cazul plăților restante, aplicabilă la data încheierii contractului de credit și măsurile pentru ajustarea acesteia și, dacă este cazul, orice penalități datorate în caz de neplată.
- 83 Din deciziile de trimitere reiese că contractele în discuție în fiecare dintre litigiile principale precizau că rata dobânzii anuale de întârziere este cu „cinci puncte procentuale peste rata dobânzii de bază respective”. Din aceste decizii reiese și că documentul intitulat „Informații standard la nivel european privind creditul de consum”, care au fost prezentate consumatorilor în aceste cauze, precizau că „rata anuală a dobânzii de întârziere este cu cinci puncte procentuale peste rata dobânzii de întârziere de bază respective. Rata dobânzii de întârziere de bază este stabilită de Banca Federală a Germaniei la 1 ianuarie și, respectiv, la 1 iulie din fiecare an”. Cu toate acestea, astfel cum reiese din deciziile menționate, respectivul document nu făcea parte integrantă din respectivele contracte. Doar contractul în discuție în cauza C-187/20 încheiat între JL și BMW Bank prevedea în mod expres că „rata dobânzii de bază se calculează la 1 ianuarie și la 1 iulie din fiecare an și Banca Federală a Germaniei o publică în *Bundesanzeiger*”.
- 84 În această privință, din jurisprudența Curții reiese că, dacă contractul de credit nu trebuie redactat în mod necesar într-un singur document, nu este mai puțin adevărat că toate elementele menționate la articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie redactate pe hârtie sau pe un alt suport durabil (a se vedea în acest sens, Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 45 și dispozitivul).
- 85 În măsura în care este necesar ca elementele prevăzute la articolul 10 alineatul (2) din această directivă să fie specificate în mod clar și concis, contractul trebuie să conțină o trimitere clară și precisă la celelalte suporturi pe hârtie sau la celelalte suporturi durabile care conțin aceste elemente, remise în mod efectiv consumatorului înainte de încheierea contractului, astfel încât să îi permită să își cunoască în mod real toate drepturile și obligațiile (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 34).
- 86 Prin urmare, revine instanței de trimitere sarcina de a aprecia dacă această situație se regăsește în cauzele principale.
- 87 În ceea ce privește interpretarea articolului 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48, trebuie să se constate că modul de redactare a acestei dispoziții impune specificarea în contractul de credit a ratei dobânzii în cazul plăților restante, aplicabilă într-un anumit moment, și anume la data încheierii acestui contract. În plus, în ceea ce privește modificarea acestei rate ulterior încheierii contractului menționat, această dispoziție prevede o obligație de a specifica măsurile pentru ajustarea respectivei rate.
- 88 Astfel cum a indicat, în esență, domnul avocat general la punctele 57-60 din concluzii, rezultă din conținutul articolului 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 că contractul de credit trebuie să specifice rata dobânzii în cazul plăților restante, aplicabilă la data încheierii contractului, în mod concret, ca procent, iar nu numai definirea acestei rate sau a formulei de calcul utilizate în acest scop.

- 89 Referitor la economia generală a acestei directive, trebuie amintit că, reiese din definițiile ratei dobânzii anuale efective, a ratei dobânzii aferente creditului și a ratei fixe a dobânzii aferente creditului care figurează la articolul 3 din directiva menționată că aceste diferite tipuri trebuie exprimate ca procent.
- 90 În ceea ce privește obiectivele aceleiași directive și, mai concret, ale articolului 10 din aceasta, astfel cum s-a amintit la punctul 70 din prezenta hotărâre, cerința de a specifica într-un contract de credit în mod clar și concis elementele prevăzute de această dispoziție este necesară pentru ca consumatorul să fie în măsură să își cunoască drepturile și obligațiile.
- 91 Or, atunci când un contract încheiat de un consumator face trimitere la anumite dispoziții de drept național pentru informațiile a căror menționare este impusă de articolul 10 din Directiva 2008/48, consumatorul nu este în măsură, pe baza contractului, să determine întinderea angajamentului său contractual (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 44).
- 92 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 64 din concluzii, obligația de a indica în contractul de credit rata dobânzii de întârziere concretă, exprimată ca procent, îi permite consumatorului să cunoască consecințele eventualelor plăți restante ale acestuia.
- 93 Din moment ce rata dobânzii de întârziere aplicabilă la data încheierii contractului de credit constituie o informație numerică, ceea ce nu va fi în special cazul dacă este vorba despre o rată a dobânzii variabilă, această primă rată trebuie să fie indicată în mod concret, în contractul de credit, în mod concret, ca procent.
- 94 În ceea ce privește obligația, prevăzută la articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48, de a specifica în contractul de credit în mod clar și concis măsurile de ajustare a ratei dobânzii aplicabile în cazul plăților restante, în situația în care, precum în cauzele principale, părțile la contractul de credit în discuție au convenit că rata dobânzii de întârziere va fi modificată în funcție de schimbarea ratei dobânzii de bază stabilite de banca centrală a unui stat membru și publicate în Jurnalul Oficial al acestui stat membru care este consultat în mod facil, o trimitere în acest contract la rata dobânzii de bază menționată este de natură să permită unui consumator mediu, suficient de atent și de avizat să cunoască și să înțeleagă mecanismul de modificare a acestei rate a dobânzii de întârziere, cu condiția ca modul de calcul al acestei din urmă rate să fie prezentat în respectivul contract de credit. În această privință, trebuie respectate două condiții. În primul rând, prezentarea acestui mod de calcul trebuie să fie ușor de înțeles pentru un consumator mediu care nu dispune de cunoștințe specializate în domeniul financiar și această prezentare trebuie să îi permită să calculeze rata dobânzii de întârziere pe baza informațiilor furnizate în contractul de credit. În al doilea rând, frecvența modificării ratei dobânzii de bază menționate, care este determinată de dispozițiile naționale, trebuie să fie de asemenea prezentată în respectivul contract de credit (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 3 martie 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punctul 53).
- 95 Prin urmare, este necesar să se răspundă la prima întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și la a treia întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că contractul de credit trebuie să menționeze, ca procent concret, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la momentul încheierii contractului respectiv și trebuie să descrie în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere. În cazul în care părțile la contractul de credit în discuție au convenit că rata dobânzii de întârziere va fi modificată în funcție de schimbarea ratei dobânzii de bază stabilite de banca centrală a unui stat

membru și publicate într-un jurnal oficial care poate fi consultat în mod facil, este suficientă o trimitere în acest contract la rata dobânzii de bază menționată, cu condiția ca modul de calcul al ratei dobânzii de întârziere în funcție de rata dobânzii de bază să fie prezentat în contractul de credit respectiv. În această privință, trebuie respectate două condiții. În primul rând, prezentarea acestui mod de calcul trebuie să fie ușor de înțeles pentru un consumator mediu care nu dispune de cunoștințe specializate în domeniul financiar și trebuie să îi permită să calculeze rata dobânzii de întârziere pe baza informațiilor furnizate în același contract de credit. În al doilea rând, frecvența modificării ratei dobânzii de bază menționate, care este determinată de dispozițiile naționale, trebuie să fie de asemenea prezentată în contractul de credit în discuție.

Cu privire la a doua întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și a patra întrebare în cauza C-187/20

- 96 Prin intermediul celei de a doua întrebări în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și al celei de a patra întrebări în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie indicată o formulă de calcul concretă și inteligibilă pentru consumator, pentru stabilirea compensației datorate în caz de rambursare anticipată a creditului, astfel încât acesta să poată calcula cuantumul compensației datorate în caz de rambursare anticipată.
- 97 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie amintit că, potrivit articolului 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48, contractul de credit trebuie să specifice în mod clar și concis „dreptul de rambursare anticipată, procedura de rambursare anticipată, precum și, dacă este cazul, informații privind dreptul creditorului la compensație și modul în care va fi determinată această compensație”.
- 98 În speță, din deciziile de trimitere reiese că contractele de credit în discuție în cauzele principale prevăd că „banca va calcula prejudiciul pe baza cadrului actuarial impus de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție)”.
- 99 În această privință, astfel cum reiese din jurisprudența Curții, în cazul în care Directiva 2008/48 prevede în sarcina profesionistului obligația de a aduce la cunoștința consumatorului conținutul angajamentului contractual care îi este propus, în cazul căruia anumite elemente sunt stabilite prin acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii ale unui stat membru, acest profesionist este obligat să informeze în mod clar și concis acest consumator cu privire la conținutul respectivelor dispoziții pentru ca acesta să fie în măsură să își cunoască drepturile și obligațiile (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 46 și jurisprudența citată).
- 100 Deși nu este necesar, în acest scop, în ceea ce privește compensația datorată în cazul rambursării anticipate prevăzute la articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48, ca respectivul contract de credit să precizeze formula aritmetică prin intermediul căreia se calculează respectiva compensație, trebuie să indice totuși modul de calcul al acestei compensații într-un mod concret și ușor de înțeles pentru un consumator mediu, astfel încât acesta să poată stabili cuantumul compensației datorate în caz de rambursare anticipată pe baza informațiilor furnizate în contractul de credit.

- 101 Or, o simplă trimitere în vederea calculării compensației datorate în caz de rambursare anticipată a creditului la cadrul actuarial impus de o instanță națională, în speță de Bundesgerichtshof (Curtea Federală de Justiție), nu îndeplinește cerința, amintită la punctul 99 din prezenta hotărâre, de a aduce la cunoștința consumatorului conținutul angajamentului său contractual.
- 102 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a doua întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și la a patra întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit, pentru stabilirea compensației datorate în caz de rambursare anticipată a creditului, trebuie indicată o metodă de calcul în mod concret și ușor de înțeles pentru consumatorul mediu, astfel încât acesta să poată stabili cuantumul compensației datorate în caz de rambursare anticipată pe baza informațiilor furnizate în acest contract.

Cu privire la a treia întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și a cincea întrebare în cauza C-187/20

- 103 Prin intermediul celei de a treia întrebări în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și al celei de a cincea întrebări în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționate toate situațiile în care reglementarea națională recunoaște un drept de reziliere părților la contractul de credit, precum dreptul de reziliere al împrumutatului pentru un motiv serios, și dacă în acest contract trebuie specificate termenul și forma prevăzute pentru notificarea rezilierii în fiecare dintre respectivele situații.
- 104 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit articolului 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48, contractul de credit trebuie să specifice în mod clar și concis „procedura care trebuie urmată pentru exercitarea dreptului de a cere rezilierea contractului de credit”.
- 105 În plus, articolul 13 din această directivă prevede condițiile în care consumatorul și creditorul pot rezilia contractul de credit încheiat pe durată nedeterminată, cu precizarea că directiva menționată nu acordă niciun drept de reziliere în ceea ce privește contractele încheiate pe durată determinată. În aceste condiții, referirea la „dreptul de a cere rezilierea” care figurează la articolul 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48 trebuie interpretată în sensul că vizează dreptul de reziliere prevăzut la articolul 13 din această directivă.
- 106 Rezultă că Directiva 2008/48 nu prevede nicio obligație de a include în contractul de credit vreo informație cu privire la dreptul de reziliere a contractelor de credit încheiate pe durată determinată.
- 107 Astfel cum reiese din deciziile de trimitere din cauzele principale, contractele în discuție din aceste cauze au fost încheiate pe durată determinată.
- 108 În această privință, trebuie amintit că, referitor la contractele care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/48, statele membre nu pot adopta obligații pentru părțile la contract neprevăzute de această directivă în cazul în care aceasta conține dispoziții armonizate în materia vizată de acele obligații (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 55).

- 109 Or, articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 realizează o astfel de armonizare în ceea ce privește elementele care trebuie incluse în mod obligatoriu în contractul de credit (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctul 56).
- 110 Desigur, un stat membru poate prevedea, în reglementarea sa națională, o posibilitate de reziliere a contractelor de credit încheiate pe durată determinată. Totuși, articolul 10 alineatul (2) litera (s) din Directiva 2008/48 și articolul 13 coroborate cu articolul 22 alineatul (1) din această directivă se opun ca reglementarea unui stat membru să prevadă obligația de a specifica într-un astfel de contract de credit, o informație referitoare la un drept de reziliere prevăzut nu de Directiva 2008/48, ci doar de această reglementare națională.
- 111 În aceste condiții, Directiva 2008/48 nu se opune ca părțile la contractul de credit, care au decis, de comun acord, să prevadă un drept de reziliere a acestui contract în afara cazurilor prevăzute la articolul 13 din aceasta, să menționeze acest drept în contractul respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 noiembrie 2016, Home Credit Slovakia, C-42/15, EU:C:2016:842, punctele 57 și 58).
- 112 Având în vedere ceea ce precedă, este necesar să se răspundă la a treia întrebare în cauzele C-33/20 și C-155/20, precum și la a cincea întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca în contractul de credit să fie menționate toate situațiile în care un drept de reziliere este recunoscut părților la contractul de credit nu de respectiva directivă, ci doar de reglementarea națională.

Cu privire la a patra întrebare în cauza C-155/20 și a șaptea întrebare în cauza C-187/20

- 113 Prin intermediul celei de a patra întrebări în cauza C-155/20 și al celei de a șaptea întrebări adresate în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2008/48 trebuie interpretată în sensul că se opune invocării de către creditor, cu ocazia exercitării dreptului de retragere al consumatorului în temeiul articolului 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48, a excepției legale întemeiate pe decădere, în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din această directivă nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și în care respectivul consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.
- 114 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie amintit că, astfel cum reiese din articolul 14 alineatul (1) al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2008/48, termenul de retragere de 14 zile începe să curgă numai atunci când informațiile prevăzute la articolul 10 din această directivă au fost aduse la cunoștința consumatorului, în cazul în care acest fapt este ulterior zilei în care s-a încheiat contractul de credit. Articolul 10 respectiv enumeră informațiile care trebuie menționate în contractele de credit.
- 115 Astfel cum reiese din cuprinsul punctului 108 din prezenta hotărâre, în ceea ce privește contractele care intră în domeniul de aplicare al Directivei 2008/48, statele membre nu pot adopta obligații pentru părțile la contract neprevăzute de directiva menționată în cazul în care aceasta conține dispoziții armonizate în materia vizată de acele obligații.
- 116 Or, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 101 din concluzii, condițiile temporale privind exercitarea de către consumator a dreptului său de retragere țin de armonizarea pe care o realizează articolul 14 din Directiva 2008/48.

- 117 Prin urmare, având în vedere că Directiva 2008/48 nu prevede nicio limitare în timp a exercitării de către consumator a dreptului său de retragere în cazul în care informațiile respective nu i-au fost transmise, o astfel de limitare nu poate fi impusă, în cadrul unui stat membru, de reglementarea națională.
- 118 Este necesar să se răspundă, așadar, la a patra întrebare în cauza C-155/20 și la a șaptea întrebare în cauza C-187/20 că articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune invocării de către creditor a excepției legale întemeiate pe decădere cu ocazia exercitării de către consumator a dreptului său de retragere în temeiul acestei dispoziții, în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din această directivă nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător, independent de aspectul dacă respectivul consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.

Cu privire la a cincea întrebare în cauza C-155/20 și a opta întrebare în cauza C-187/20

- 119 Prin intermediul celei de a cincea întrebări în cauza C-155/20 și al celei de a opta întrebări în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2008/48 trebuie interpretată în sensul că se opune ca creditorul să poată considera în mod valabil că consumatorul a abuzat de dreptul său de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din această directivă, atunci când, pe de o parte, una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din directiva menționată nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător și, pe de altă parte, acest consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.
- 120 Pentru a răspunde la aceste întrebări, trebuie să se constate că Directiva 2008/48 nu conține dispoziții care reglementează problema abuzului de drepturile pe care această directivă le acordă consumatorului.
- 121 În aceste condiții, trebuie să se verifice dacă exercitarea de către consumator a dreptului său de retragere, în temeiul articolului 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48, nu este limitată ca urmare a aplicării în speță a principiului general al dreptului Uniunii potrivit căruia justițiabilii nu se pot prevala în mod fraudulos sau abuziv de normele acestui drept.
- 122 Astfel cum reiese din jurisprudența Curții, proba unei practici abuzive necesită, pe de o parte, un ansamblu de circumstanțe obiective din care rezultă că, în pofida respectării formale a condițiilor prevăzute de reglementarea Uniunii, obiectivul urmărit de această reglementare nu a fost atins și, pe de altă parte, un element subiectiv care constă în intenția de a obține un avantaj rezultat din reglementarea Uniunii creând în mod artificial condițiile necesare pentru obținerea acestuia (Hotărârea din 26 februarie 2019, T Danmark și Y Denmark, C-116/16 și C-117/16, EU:C:2019:135, punctul 97, precum și jurisprudența citată).
- 123 În ceea ce privește obiectivul urmărit de articolul 14 din Directiva 2008/48, trebuie constatat, pe de o parte, că acesta constă în a permite consumatorului să încheie contractul cel mai adecvat nevoilor sale și, prin urmare, să se retragă dintr-un contract care, după încheierea acestuia, în perioada de reflecție prevăzută pentru exercitarea dreptului de retragere, se dovedește neadecvat nevoilor respectivului consumator (a se vedea prin analogie Hotărârea din 19 decembrie 2019, Rust-Hackner și alții, C-355/18-C-357/18 și C-479/18, EU:C:2019:1123, punctul 101).

- 124 Pe de altă parte, astfel cum a arătat în esență domnul avocat general la punctele 117 și 118 din concluzii, obiectivul articolului 14 alineatul (1) al doilea paragraf litera (b) din Directiva 2008/48 este de a asigura că consumatorul primește toate informațiile necesare pentru a aprecia întinderea angajamentului său contractual și de a penaliza creditorul care nu îi transmite informațiile prevăzute la articolul 10 din această directivă.
- 125 Astfel, sancțiunile prevăzute de directivele Uniunii în domeniul protecției consumatorilor sunt destinate să descurajeze profesionistul să își încalce obligațiile care îi revin, în conformitate cu dispozițiile acestor directive, față de consumator (a se vedea prin analogie Hotărârea din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 84, precum și Hotărârea din 25 noiembrie 2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, punctele 34 și 38).
- 126 Prin urmare, atunci când profesionistul nu a transmis consumatorului informațiile prevăzute la articolul 10 din Directiva 2008/48, iar acesta din urmă decide să se retragă din contractul de credit după termenul de 14 zile care urmează încheierii acestuia, respectivul profesionist nu poate reproșa consumatorului menționat un abuz al dreptului său de retragere, chiar dacă timpul care s-a scurs între încheierea acestui contract și retragerea consumatorului este considerabil.
- 127 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a cincea întrebare în cauza C-155/20 și la a opta întrebare în cauza C-187/20 că Directiva 2008/48 trebuie interpretată în sensul că se opune ca creditorul să poată considera în mod valabil că consumatorul a abuzat de dreptul său de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din această directivă, atunci când una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din directiva menționată nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător indiferent dacă acest consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.

Cu privire la a șasea întrebare în cauza C-187/20

- 128 Prin intermediul celei de a șasea întrebări adresate în cauza C-187/20, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie indicate condițiile procedurale esențiale impuse pentru inițierea unei proceduri extrajudiciare de contestare sau de formulare a căii de atac ori dacă este suficient ca acest contract să facă trimitere, în această privință, la un regulament de procedură accesibil pe internet.
- 129 În această privință, articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 prevede că contractul de credit trebuie să specifice în mod clar și concis „dacă există sau nu posibilitatea recurgerii la o procedură extrajudiciară de contestare și la o cale de atac pentru consumator și, în caz afirmativ, modalitățile de acces la acestea”.
- 130 Potrivit unei jurisprudențe constante, în ceea ce privește interpretarea dispozițiilor dreptului Uniunii, trebuie să se țină seama nu numai de formularea acestora, ci și de contextul lor și de obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte (Hotărârea din 25 iunie 2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, punctul 25 și jurisprudența citată).

- 131 În ceea ce privește contextul în care se înscrie articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48, trebuie arătat că articolul 10 alineatul (2) din această directivă precizează că informarea prevăzută de această dispoziție, inclusiv modalitățile de acces la procedurile extrajudiciare de contestare și la o cale de atac la care consumatorul poate recurge, trebuie să fie specificată în mod clar și concis.
- 132 Rezultă că informația care figurează în contractul de credit cu privire la acest subiect trebuie să fie suficient de clară și de completă pentru a permite consumatorilor să introducă o asemenea contestație sau o asemenea cale de atac, însă nu trebuie să reproducă toate normele procedurale referitoare la astfel de proceduri.
- 133 În ceea ce privește obiectivul articolului 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48, trebuie să se constate că această dispoziție urmărește să asigure un nivel ridicat de protecție a consumatorilor, procedând astfel încât aceștia să poată, în mod voluntar, să introducă contestații sau căi de atac împotriva creditorilor pe lângă entități care aplică proceduri de soluționare extrajudiciară a litigiilor (a se vedea prin analogie Hotărârea din 25 iunie 2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, punctul 26).
- 134 Pentru a putea utiliza o asemenea posibilitate, consumatorii trebuie să fie informați cu privire la mecanismele de atac extrajudiciare existente. În această privință, în cazul apariției unui litigiu, consumatorii trebuie să poată identifica rapid care dintre entitățile de soluționare extrajudiciară a litigiilor este competentă pentru a instrumenta contestația lor și să știe dacă profesionistul în cauză va participa sau nu la procedurile transmise unei astfel de entități (a se vedea prin analogie Hotărârea din 25 iunie 2020, Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände, C-380/19, EU:C:2020:498, punctul 27).
- 135 Articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 urmărește astfel să asigure, pe de o parte, posibilitatea consumatorului de a decide, în deplină cunoștință de cauză, dacă este oportun să recurgă la una dintre procedurile extrajudiciare de contestare și de formulare a căii de atac și, pe de altă parte, să fie efectiv în măsură să formuleze o astfel de contestație sau o astfel de cale de atac pe baza informațiilor care figurează în contractul de credit.
- 136 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 94 din concluzii, este esențial, în acest scop, ca consumatorul să fie informat, în primul rând, cu privire la toate procedurile extrajudiciare de contestare sau de formulare a căii de atac aflate la dispoziția sa și, dacă este cazul, cu privire la costul fiecăreia dintre ele, în al doilea rând, cu privire la faptul că contestația sau calea de atac trebuie depusă în scris sau în format electronic, în al treilea rând cu privire la adresa fizică sau electronică la care trebuie trimisă această contestație sau cale de atac și, în al patrulea rând, cu privire la alte condiții procedurale impuse pentru această contestație sau cale de atac.
- 137 În ceea ce privește informațiile menționate la punctul anterior, o simplă trimitere, efectuată în contractul de credit, la un regulament de procedură accesibil pe internet sau la un alt act sau document privind modalitățile procedurilor extrajudiciare de contestare și de formulare a căii de atac nu este suficientă (a se vedea prin analogie Hotărârea din 26 martie 2020, Kreissparkasse Saarlouis, C-66/19, EU:C:2020:242, punctul 47 și jurisprudența citată).
- 138 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la a șasea întrebare în cauza C-187/20 că articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționate informațiile esențiale cu privire la toate procedurile extrajudiciare de contestare sau de formulare a căii de atac aflate la

dispoziția consumatorului și, dacă este cazul, costul fiecăreia dintre ele, faptul că contestația sau calea de atac trebuie depusă în scris sau în format electronic, adresa fizică sau electronică la care trebuie trimisă această contestație sau această cale de atac și celelalte condiții procedurale impuse pentru această contestație sau cale de atac. În ceea ce privește informațiile menționate, nu este suficientă o simplă trimitere, efectuată în contractul de credit, la un regulament de procedură accesibil pe internet sau la un alt act sau document privind modalitățile procedurilor extrajudiciare de contestare și de formulare a căii de atac.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 139 Întrucât, în privința părților din litigiile principale, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a șasea) declară:

- 1) **Articolul 10 alineatul (2) literele (a), (c) și (e) din Directiva 2008/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 23 aprilie 2008 privind contractele de credit pentru consumatori și de abrogare a Directivei 87/102/CEE a Consiliului trebuie interpretat în sensul că, dacă aceasta este situația, contractul de credit trebuie să indice în mod clar și concis că este vorba despre un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă și că acest contract este încheiat pe durată determinată.**
- 2) **Articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca un „contract de credit legat” în sensul articolului 3 litera (n) din această directivă, care servește exclusiv finanțării unui contract care are ca obiect furnizarea unui bun și care prevede că suma creditului este plătită vânzătorului acestui bun, să specifice că consumatorul este exonerat de obligația sa de plată a prețului de vânzare până la concurența sumei plătite și că vânzătorul trebuie să îi predea bunul cumpărat în cazul în care prețul a fost plătit integral.**
- 3) **Articolul 10 alineatul (2) litera (l) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că contractul de credit trebuie să menționeze, ca procent concret, rata dobânzii de întârziere aplicabilă la momentul încheierii contractului respectiv și trebuie să descrie în mod concret mecanismul de ajustare a ratei dobânzii de întârziere. În cazul în care părțile la contractul de credit în discuție au convenit că rata dobânzii de întârziere va fi modificată în funcție de schimbarea ratei dobânzii de bază stabilite de banca centrală a unui stat membru și publicate într-un jurnal oficial care poate fi consultat în mod facil, este suficientă o trimitere în acest contract la rata dobânzii de bază menționată, cu condiția ca modul de calcul al ratei dobânzii de întârziere în funcție de rata dobânzii de bază să fie prezentat în contractul de credit respectiv. În această privință, trebuie respectate două condiții. În primul rând, prezentarea acestui mod de calcul trebuie să fie ușor de înțeles pentru un consumator mediu care nu dispune de cunoștințe specializate în domeniul financiar și trebuie să îi permită să calculeze rata dobânzii de întârziere pe baza informațiilor furnizate în același contract de credit. În al doilea rând, frecvența modificării ratei dobânzii de bază menționate, care este determinată de dispozițiile naționale, trebuie să fie de asemenea prezentată în contractul de credit în discuție.**

- 4) **Articolul 10 alineatul (2) litera (r) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit, pentru stabilirea compensației datorate în caz de rambursare anticipată a creditului, trebuie indicată o metodă de calcul în mod concret și ușor de înțeles pentru consumatorul mediu, astfel încât acesta să poată stabili cuantumul compensației datorate în caz de rambursare anticipată pe baza informațiilor furnizate în acest contract.**
- 5) **Articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca în contractul de credit să fie menționate toate situațiile în care un drept de reziliere este recunoscut părților la contractul de credit nu de respectiva directivă, ci doar de reglementarea națională.**
- 6) **Articolul 14 alineatul (1) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că se opune invocării de către creditor a excepției legale întemeiate pe decădere cu ocazia exercitării de către consumator a dreptului său de retragere în temeiul acestei dispoziții, în cazul în care una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din această directivă nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător, independent de aspectul dacă respectivul consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.**
- 7) **Directiva 2008/48 trebuie interpretată în sensul că se opune ca creditorul să poată considera în mod valabil că consumatorul a abuzat de dreptul său de retragere prevăzut la articolul 14 alineatul (1) din această directivă, atunci când una dintre mențiunile obligatorii vizate la articolul 10 alineatul (2) din directiva menționată nu figura în contractul de credit și nici nu a fost transmisă ulterior în mod corespunzător indiferent dacă acest consumator nu avea cunoștință de existența dreptului său de retragere, fără ca acest fapt să îi fie imputabil.**
- 8) **Articolul 10 alineatul (2) litera (t) din Directiva 2008/48 trebuie interpretat în sensul că în contractul de credit trebuie menționate informațiile esențiale cu privire la toate procedurile extrajudiciare de contestare sau de formulare a căii de atac aflate la dispoziția consumatorului și, dacă este cazul, costul fiecăreia dintre ele, faptul că contestația sau calea de atac trebuie depusă în scris sau în format electronic, adresa fizică sau electronică la care trebuie trimisă această contestație sau această cale de atac și celelalte condiții procedurale impuse pentru această contestație sau cale de atac. În ceea ce privește informațiile menționate, nu este suficientă o simplă trimitere, efectuată în contractul de credit, la un regulament de procedură accesibil pe internet sau la un alt act sau document privind modalitățile procedurilor extrajudiciare de contestare și de formulare a căii de atac.**

Semnături